

11007jordsbwh)
F222 loftbod)

Byggnadsminnesförklaring av Siljansgårdens loftbod, Gammelloftet, i Tällberg, fastigheten Laknäs 18:29 m.fl., Leksands socken och kommun. (2 bilagor.)

Länstyrelsens beslut

Länstyrelsen beslutar med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) att förklara loftboden, benämnd Gammelloftet, på Siljansgården i Tällberg, Leksands socken och kommun, för byggnadsminne.

Länstyrelsen meddelar enligt samma lag och kapitel 2 § följande skyddsföreskrifter:

Skyddsföreskrifterna omfattar loftboden som markerats på situationsplanen.

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sitt yttre.
2. I byggnadens inre får inte göras ingrepp i stomme eller i rumsindelning.
3. I byggnaden får inte göras ingrepp i eller ändring av äldre fast inredning såsom äldre dörrpartier och lås.
4. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Samråd ska ske med Länstyrelsen i frågor som rör vård och underhåll av byggnaden.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsföreskrifterna får Länstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

Redogörelse för ärendet

Frågan om byggnadsminnesförklaring väcktes 1995 genom Signe Alm, Siljansgårdens ägare. Samråd har i ärendet ägt rum med Riksantikvarieämbetet, Leksands kommun och fastighetsägaren.

Loftboden, som benämns Gammelloftet, är av mycket ålderdomlig karaktär. Byggnaden är från Västerdalarna och är egentligen sammanbyggd av två medeltida bodar. På 1930-talet flyttades byggnaden till Siljansgården i Tällberg i Leksands socken.

I timmerhuskulturens månghussystem hade boden funktion som förrådsbyggnad för livsmedel, ved, kläder och textilier. En loftbod byggdes i två våningar efter ett cellsystem. Förbindelsen mellan rummen på övervåningen ordnades därför med en utanpåliggande svalgång. Övervåningen användes sommartid för övernattningsvilket också har gett upphov till benämningen "nattstuga". Loftbodarna byggdes med stor omsorg om detaljer och timring. Byggnadstypen är utbredd över hela Dalarna men loftbodarna i Västerdalarna utmärker sig genom sina ålderdomliga former.

Loftboden på Siljansgården är hopbyggd av två skilda loftbodarna från Bu i Lima socken. Enligt uppgift har de i Bu stått i varandras närhet. De är förenade genom en byggnadsdel som till viss del liknar ett portlider med överbyggnad. Längs byggnadens hela långsida sträcker sig en gemensam loftgång. Den södra delen består av en dubbelbod med två rum, som i sin tur byggts på med en övervåning. Dubbelboden har daterats till år 1332/33 och är den äldsta kända byggnaden från Lima. Knutskallarna är urnformade och ett av de tidigare takutskotten har en dekorativ utformning. Pardörrarna är försedda med draglås och på insidan sitter klubblås av medeltidskaraktär. Den norra loftboden har daterats till år 1506/07 och har flera ålderdomliga drag. Ovanför en dörr finns rester av tjärkors till skydd mot ont.

Från slutet av 1800-talet blev loftbodarna och härbren populära bland turister i Dalarna. Inte sällan flyttades byggnaderna för att fungera som enklare sommarnöjen. Den relativt enkla möjligheten att flytta en timrad byggnad har från början varit en av timmerhuskulturens grundläggande egenskaper. Loftbodarna från Bu i Lima flyttades och sattes ihop på Siljansgården i Tällberg på 1930-talet. Siljansgården byggdes upp från 1910-talet med förebild i timmerhuskulturen och med ritningsförslag av arkitekt John Åkerlund. På gården drev Harald och Signe Berger-Alm Siljansskolan, en pedagogisk rörelse för barn samt kursverksamhet för vuxna. Loftboden skulle både fungera som övernattningsrum, bidra med upplevelsevärde och knyta an till den lokala traditionella kulturen. Interiören ändrades med nya golv och ytskikt och gluggarna ersattes av mindre blyinfattade fönster. Loftboden bildar tillsammans med två andra timmerbyggnader en mindre gårdsmiljö i sydöstra hörnet av fastigheten. Siljansgården består totalt av fler än 25 byggnader, de flesta äldre timmerbyggnader.

Motivering till Länsstyrelsens beslut

Den i stort välbevarade loftboden hör till Dalarnas och Sveriges äldsta träbyggnader och har ett betydande kultur- och upplevelsevärde. Byggnaden säger något om förrådsbyggnaders status och om befolkningens hantverksskicklighet, konstnärliga förmåga och föreställningsvärld i det medeltida Västerdalarna.

På en och samma gång ger Siljansgårdens loftbod en bild av svensk timmerhuskultur

under perioden före såväl som efter den senmedeltida krisen. Samtidigt är loftbodens moderna historia ett uttryck för den dragningskraft som Dalarnas äldre allmogekultur hade under etableringen av den demokratiska nationalstaten. I det sammanhanget är Siljansgårdens loftbod ett märkligt exempel på hur Dalarnas gamla timmerbyggnader kunde få nya funktioner, både av symboliskt och praktiskt slag.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten enligt bilaga 1.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit länsråd Inger Eriksson, beslutande, rättsenhetschef Inger Svanström, länsarkitekt Lars G Ingelström och länsantikvarie Ulf Löfwall, föredragande.

Inger Eriksson

Ulf Löfwall

- Bilagor: Hur man överklagar
Situationsplan

Kopia till: Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm
Lantmäteriet i Dalarna, Box 1962, 791 19 Falun
Leksands kommun, Byggnadsnämnden, Box 303, 793 27 Leksand
Leksands kommun, Kultur- och fritidsnämnden, Box 303, 793 27 Leksand
Dalarnas museum, Box 22, 791 21 Falun
Planenheten, Länsstyrelsen Dalarna

SITUATIONSPLAN

SILJANSGÅRDENS LOFTBOD, GAMMELLOFTET, TÄLLBERG, LEKSANDS SN

